

1. INLEDNING.....	2
2. METODOLOGI	4
2.1 Ideologianalys	4
2.1.1 Idealtyper	4
2.1.2 idealtyper hos frihandel.....	5
2.2 Forskningsläge	6
2.3 Teoretiska definitioner.....	6
3. TEORI	8
3.1 Liberalism	8
3.1.1 Liberal ekonomisk teori	8
3.1.2 Liberal handelsteori	10
3.2 Ekonomisk nationalism.....	10
3.2.1 Vad är ekonomisk nationalism?	10
3.2.2 Nationalistisk handelsteori	12
4. EMPIRISK UNDERSÖKNING.....	13
4.1 Analysmall	13
4.1.1 Idealtyper	13
4.2 De Gaulle	14
4.2.1 De Gaulles syn på frihandel	15
4.3 MINEFI.....	18
4.3.1 MINEFI:s syn på frihandel.....	19
5. BAKGRUND TILL SYNEN PÅ FRIHANDEL	22
5.1 Försök till förklaring.....	22
5.1.1 Den franska nationella storheten	22
5.1.2 Det franska jordbruket	23
6. KONKLUSION	25
6.1 Vilka idéer ligger till grund för Frankrikes syn på frihandel?	25
6.2 Hur uppkom Frankrikes syn på frihandel	27
7. REFERENSFÖRTECKNING	29

1. Inledning

Min uppsats behandlar frihandel, ett nutida mycket debatterat begrepp, och Frankrikes inställning till denna. Jag har försökt att synliggöra de underliggande idéerna eller ideologierna bakom Frankrikes syn på frihandel. Jag har undersökt fenomenet frihandel utifrån dess viktigaste aspekter och tittat på denna form av handel utifrån två olika tanke-system, liberalism och ekonomisk nationalism. Därefter har jag försökt att identifiera huruvida Frankrikes position står att finna i någon av dessa ideologier. Min första frågeställning lyder således:

Vilka idéer ligger till grund för Frankrikes syn på frihandel?

Min hypotes innebär att Frankrike ser på frihandel utifrån ett nationalistiskt perspektiv. Jag menar att Frankrike ser på frihandel utifrån strikt egenintresse och agerar därefter. Frankrike har följaktligen aldrig riktigt accepterat principen om frihandel. Detta tror jag är ett drag hos alla länder med stor befolkning som har en tillräckligt stor hemmamarknad och därför inte är beroende av export. För små länder är förhållandet det motsatta, de är beroende av export då den inhemska marknaden är så pass liten. Detta samband tror jag återfinns i de stora länderna oavsett vilken politisk färg regeringen har. En liberal eller borgerlig regering, som kan antas föra handelsvänlig politik, i ett land med stor befolkning, för därför nödvändigtvis ej liberal handelspolitik. Den liberala handelspolitiken är mer avhängig landets storlek än någonting annat. Ett litet land behöver exportmarknader för att kunna sälja sin produktion. Ett stort land kan nöja sig med sin egen tillräckligt stora hemmamarknad.

Det finns emellertid ett klassiskt undantag som brukar framhållas, Storbritannien. Landet är stort men för nästan undantagslöst en liberal politik oavsett vilket parti som har regeringsinnehav. Förmodligen återfinns anledningen till detta i att liberalismens principer grundades av engelsmannen Adam Smith. Frankrikes handelspolitik grundar sig även i ett idéarv. Detta utgörs av merkantilismen även kallad Colbertism efter Colbert som omsatte merkantilismens idéer i praktisk handling. Colbertismen kom att få en djupgående betydelse för Frankrikes syn på handel.

Min andra frågeställning lyder:

Hur uppkom Frankrikes syn på frihandel?

Jag menar att Frankrikes syn på frihandel uppkom genom det historiska skeendet vilket i sin tur är ett utslag av egenintresse. Då Frankrike är och under lång tid varit ett stort land med en stor befolkning så har det inte varit beroende av andra länder i samma utsträckning som mindre stater. Frankrike har i större utsträckning än små länder kunnat koncentrera sig på och tillgodose sina egna behov. Av dessa och delvis andra omständigheter utvecklades ett idéarv, merkantilismen, med egenintresse som ledstjärna. I Frankrike fick detta idésystem stora återverkningar.

Valet föll på Frankrike som analysobjekt då jag tror att detta exempel väl illustrerar min tes. Då detta rör sig om en fallstudie bör resultatet generaliseras med eftertanke.

Resonemanget om idéer leder osökt in på samspelet mellan idéer, egenintressen och institutioner. Idéer har ett långvarigt inflytande på normer och regler i samhället. Ofta institutionaliseras idéer och detta får följdverkningar som varar långt efter det att idéerna tillkom. Likväl som idéer kan ge upphov till institutionalisering kan denna utgöra ett uttryck för de inflytelserikas intressen (Goldstein 1993:20-21).

Hur uppkom då de idéer som skapade Frankrikes inställning till frihandel och handel i största allmänhet? Var de en följd av de besuttnas intressen? Var dessa intressen rent av ett resultat av idéer? Är de ekonomisk nationalistiska intressena institutionaliserade i Frankrike?

2. Metodologi

2.1 Ideologianalys

Idé och ideologianalys utgör en del av textanalys. Idé och ideologianalyser kan med fördel användas då ideologiska utgångspunkter i en text studeras (Bergström 2000:175). Då detta är precis vad jag har för avsikt att göra är denna metod lämplig. Metodvalet bistår mig även väl i min ansats att pröva teorier, i detta fall liberalism och ekonomisk nationalism, mot mitt fall som utgörs av Frankrikes syn på frihandel. Teoriprovande studier prövar en eller flera teorier på ett empiriskt material vilket resulterar i att teorin stärks, försvagas eller att en teori visar sig vara mer adekvat än någon av de andra (Esaiasson 2003:40).

Ideologianalysen kommer att genomföras med hjälp av analysredskapet idealtyper. Med mer detaljerade och explicita idealtyper minskar tolkningsutrymmet och analysen närmar sig det objektiva vetenskapsspråket (Bergström 2000:172). De idealtyper jag använt mig av är förhållandevis stringent hållna men en tolkning av materialet förekommer, inte minst då författaren har en inbyggd förförståelse. Tolkning återfinns således i de flesta textanalyser. För uttolkandet av texter existerar dessutom olika tolkningsstrategier. Den tolkningsstrategi som syftar till att tolka textens innebörd utifrån dess betydelse vid dess tillblivelse kallas avsändarorienterad (Bergström 2000:25-27). Det är denna tolkningsstrategi undertecknad försökt hålla sig till eftersom denna ter sig mest relevant för uppsatsen.

Den teoriprovande ansatsen och ideologianalysen använder jag mig för att svara på min första fråga, Vilka idéer ligger till grund för Frankrikes syn på frihandel. För att besvara min andra fråga, Hur uppkom Frankrikes syn på frihandel, söker jag efter en förklaringsfaktor till svaret på min första fråga. Detta innebär att uppsatsen i dess slutskede övergår till att bli något teoriutvecklande. Resultatet från en teoriprovning har dock i allmänhet större trovärdighet än resultatet från en teoriutveckling (Esaiasson 2003:124). Därför utgörs uppsatsens väsentligheter av teoriprovning medan förklaringsförsöken ges mindre utrymme. Jag är dock av åsikten att de senare är intressanta och därför trots allt har sin berättigade plats. Att utveckla dessa skulle kunna vara föremål för framtida forskning.

2.1.1 Idealtyper

Idealtyper fungerar som ett analysinstrument som översiktligt presenterar ett idésystem. Idealtypiska föreställningar om ett specifikt ämne presenteras utifrån en idésammanställning eller en ideologi. De idéer eller frågeställningar som tas upp kring ämnet måste vara så beskaffade att de, för det studerade ämnet, är relevanta. Idealtyperna fungerar sedan som ett utgallringsverktyg för att urskilja

vilka ideologier som överrensstämmer med vilka formuleringar i texten (Bergström 2000:158).

Idealtyper är ett lämpligt verktyg för att klassificera en anseelig mängd material liksom för att utföra relevanta jämförelser. Idealtyper har emellertid kritiserats för att deras tillblivelse tidpunkt är något diffus. Skapas analysmallen före analysen av materialet eller konstruerades den då resultatet av materialet är känt, som en del av resultatet? Ett analysverktyg som samtidigt utgör analysens resultat är förödande för analysen. Ytterligare ett problem utgörs av det faktum att det är lätt att som forskare vilja passa in materialet i modellen och att materialet därför medvetet feltolkas (Bergström 2000:170).

Författaren har för avsikt att undvika ovanstående fallgropar men kan inte garantera att inga metodologiska fel begås. För den vetenskapliga hederlighetens skull kommer så långt som möjligt alla byggställningar att presenteras. Därefter är det upp till läsaren själv att framföra kritik.

2.1.2 Idealtyper hos frihandel

De ekonomiska nationalisterna tenderar att kritisera den liberala handelsteorin på framförallt tre punkter: (1) Frihandelns och specialiseringens följder för den ekonomiska utvecklingen. (2) De fördelningsmässiga aspekterna för varje land. (3) Effekterna för den nationella självständigheten och välfärden (Gilpin 1987:180). Dessa punkter sammanfattar, förutom ekonomisk nationalisms kritik av liberalt handelstänkande, väl essensen av den liberala handelsteorin som utgörs av frihandel. Ur detta sammandrag av frihandel har jag funnit fyra kategorier som är ytterst relevanta för just frihandel. Dessa kategorier utgörs av: statlig intervention på marknaden, vinst av frihandel, specialisering samt viktigaste sektor.

Den statliga interventionens vara eller icke-vara är avgörande för frihandelns existens. För mycket statlig inblandning innebär att frihandel ej längre är möjlig. Undanröjandet av statlig intervention på marknaden har även potential att påverka den nationella välfärden och självständigheten. Ett grundläggande argument för frihandel är att den är vinstbringande. Vinst av frihandel har konsekvenser för ett lands ekonomiska utveckling liksom för fördelningen av resurser inom ett land. Frihandel innebär tillväxt för alla men emellertid ej lika stor belöning eller vinst för alla. Vinster fördelas efter ansträngning (Gilpin 1987:30). Vidare utgör specialisering själva fundamentet för frihandel. Genom ett lands specialisering i de sektorer som är komparativt fördelaktiga vinner landet på att handla med andra länder (Gilpin 1987:173-174). Denna specialisering kan dock ha ekonomiska följder för vissa grupper som måste omskolas till de sektorer landet specialiserat sig inom (Gilpin 1987:183). Kategorin viktigaste sektor kan möjligtvis ses som en eftergift till min teoridel och närmare bestämt till den ekonomiska nationalismen. Mitt syfte har dock varit att visa att för frihandel existerar ingen konformistisk sektor som är viktigare än någon annan. Frihandelsteoretikerna menar att de sektorer där det aktuella landet har sina komparativa fördelar, är det landets viktigaste sektorer. Lagen om de komparativa fördelarna är avgörande för all frihandelsteori (Gilpin 1987:173-174).

2.2 Forskningsläget

Det är tacksamt att jämföra Frankrike och Storbritannien inom området politisk ekonomi. Dessa utgör två klassiska motpoler, liberalism mot ekonomisk nationalism. Peter Hall har exempelvis i sin studie *Governing the economy*, analyserat statlig intervention i Frankrike respektive Storbritannien. Han menar att den politiska styrningen av båda ländernas ekonomi är beroende av ett antal strukturella variabler som exempelvis hur arbetskraft och kapital i landet i fråga är organiserat (Hall 1986:259). Ett antal andra liknade studier med jämförande fransk-brittiska inslag har också gjorts.

Forskning kring samspelet mellan idéer, intressen och institutioner är även relevant för min uppsats. Samme Peter Hall som ovan har i *Ideas and foreign policy* berört detta. Hall menar att idéarv kan studeras då omständigheter förändras men reaktionen på omständigheterna förblir kulturellt bundna (Hall 1993:46). Dessa omständigheter kan sägas råda för min analys. De faktiska omständigheterna från de Gaulles tid till nutid har i många avseenden förändrats beroende på den accelererande globaliseringen. Likväl består de kulturella reaktionerna på fenomenet frihandel. Resonemanget om samspelet mellan idéer och intressen är lika så intressant. Idéer existerar inte oberoende av intressen. I denna uppsats hävdar författaren att idéerna utgör ett resultat av intressen.

2.3 Teoretiska definitioner

För att undgå missförstånd kring innebörden av vissa begrepp i uppsatsen väljer jag att presentera de viktigaste nedan.

Egenintresse: Nationella intressen som nationen agerar utifrån (Hall 1993:40).

Frihandel: Handel utan tullar eller importkvoter, regeringsbestämda gränser för import av en viss vara (Krugman 1997:216-220).

Globalisering: Staters minskade betydelse som en följd av ett ökat utbyte av handel, idéer, människor och kapital i världen, vilket ökat beroendet och kontaktytorna (Bomberg 2003:9).

Ideologi: Ett system av tankar och övertygelser som individer använder för att förklara hur deras sociala system fungerar och vilka principer det exemplifierar (Gilpin 1987:25).

Interdependens: Världens stater är beroende av varandra för att utvecklas, överleva liksom för att nå välstånd (Bengtsson 2001: 30).

Kollektiv vara: En vara som förser alla konsumenter med lika stor mängd av varan oavsett den enskilda konsumentens preferenser. Ofta rör det sig om en vara

som tillhandahålls av regeringen, exempelvis försvaret eller vägar (Varian 1999:618).

Marknadsmislyckande: Problem som hindrar marknaden från att fungera perfekt, exempelvis monopol. Hinder i form av höga reklamkostnader eller tekniska patent utestänger nya företag från marknaden vilket leder till att utbudet inte ökar och att marknadspriset förblir högt (Parkin 1997: 276-280).

Nollsummespel: Alla vinster är på bekostnad av någon annans förlust (Bengtsson 2001:31).

Perfekt information: Både säljare och köpare har all information och samma information om varornas kvalitet (Varian 1999:641).

Specialisering: Ett land bör specialisera sig på den produktion i vilket landet i fråga har en komparativ fördel. Om så sker vinner både landet i fråga och dess handelspartner på ett handelsutbyte (Krugman 1997:21).

3. Teori

För att möjliggöra min empiriska undersökning har jag använt mig av två teoribildningar, liberalism och ekonomisk nationalism. Jag har valt att inrikta mig på dessa båda ideologier eller teoriers utformning inom internationell politisk ekonomi, IPE. Detta då just sambandet mellan ekonomi och politik väl passar mitt material liksom min frågeställning. Anledningen till att jag valt just dessa teorier återfinns i det faktum att liberalism och ekonomisk nationalism är de två klassiska synsätten som finns inom handelsteori (Gilpin 1987:172). Dessa teorier ligger sedan till grund för mina analysinstrument, idealtyper, som jag därefter applicerar på mitt utvalda material. Till teoridelen har uteslutande Robert Gilpins, *The political economy of International relations* används. Då denna bok förefaller vara den studie som är överlägset bäst inom uppsatsens fält, har jag valt att vara Gilpin trogen.

3.1 Liberalism

3.1.1 Liberal ekonomisk teori

Liberalism uppkom under upplysningen som en reaktion på merkantilism. I skrifter, företrädesvis av Adam Smith, presenterades de liberala tankar som numera utgör fundamentet för klassisk ekonomisk teori. Liberalismen antar att ekonomi och politik existerar i två separata sfärer och att marknaden bör vara fri från politisk inblandning då detta hindrar marknadens effektivitet, tillväxt och konsumenternas fria val (Gilpin 1987:26). Liberal ekonomisk teori betonar således vikten av fria marknader och minimal statlig inblandning liksom individuell jämställdhet och frihet. Även om tyngdpunkten på ovanstående tema skiftar mellan liberalismens alla undergrupperingar är alla liberala inriktningar överens om att det är marknaden som på bästa sätt organiserar de ekonomiska relationerna. Liberaler ser människan som en ekonomisk varelse vilket innebär att marknader uppstår på naturlig väg utan statlig intervention. Det logiska för en marknad är att den ökar den ekonomiska effektiviteten, maximerar tillväxten och där igenom förbättrar välfärden. Det primära för all ekonomisk aktivitet är dess förmåga att förbättra för den enskilde konsumenten. Positiva bieffekter utgörs av statens ökade styrka och säkerhet. Liberalerna försvarar frihandel och öppna marknader då detta ökar konsumenternas utbud av varor och tjänster (Gilpin 1987:27-28).

Liberalismen bygger på premissen om att den enskilde konsumenten, företaget och hushållet utgör basen för samhället. Individer betar sig rationellt och strävar

efter att tillfredställa särskilda behov till ett, för dem, så lågt pris som möjligt. Individen försöker att få dessa behov tillgodosedda tills en marknadssjämvikt är uppnådd, då kostnaderna för att uppnå behovet är lika stora som den tillfredställelse ett tillgodosett behov ger. Liberaler förutsätter även att varje individ på marknaden besitter perfekt information och således har möjlighet att välja de mest fördelaktiga handlingsalternativen. Enskilda producenter och konsumenter är mycket känsliga för prisförändringar vilket leder till en flexibel ekonomi där skiften i relativpriser resulterar i motsvarande justeringar i produktions- och konsumtionsmönster liksom för ekonomiska institutioner (Gilpin 1987:28).

Liberalerna anser att ett lands regering enbart bör intervensera på marknaden då ett marknadssmisslyckande uppstår eller för att garantera tillgången av en sk kollektiv vara, som exempelvis allmänna vägar. En marknadsekonomi regleras genom lagen om utbud och efterfrågan. Individer förutsätts köpa mer av en produkt om relativpriset minskar och mindre om det ökar. Individer antas även efterfråga mer av en vara då deras relativa inkomst ökar och mindre då den sjunker. Alla händelser som ändra relativ priset på en vara eller en individs relativa inkomst fungerar som incitament för att konsumera eller producera mer eller mindre av en vara. Liberaler anser vidare att en marknadsekonomi besitter en inneboende kraft att på lång sikt nå marknadssjämvikt. I en marknad där icke-sjämvikt råder, beroende på någon extern faktor, kommer således lagen om utbud och efterfrågan leda till att en ny jämvikt uppnås. Detta utan någon statlig inblandning (Gilpin 1987:29).

Vidare anser liberaler att fullföljandet av den enskilde individens självintresse på marknaden ökar det sociala välbefinnandet eftersom detta leder till effektivitetsmaximering vilket i sin tur resulterar i tillväxt som kommer alla till del. Alla individer tar del i denna tillväxt i förhållande till deras individuella ansträngning. Detta innebär dock inte att vinsterna kommer att fördelas exakt lika då varje individs produktivitet är olika stor (Gilpin 1987:30).

Liberaler är dessutom av avsikten att handel är framåtsträvande medan politik är bakåtsträvande. Politik delar människor medan handel förenar. Liberal politisk ekonomi influerar internationell politik genom att ömsesidiga handelsintressen leder till att länder är måna om att behålla fredliga relationer (Gilpin 1987:30-31).

Liberaler har fått kritik för att deras grundläggande antagande så som att de ekonomiska aktörerna är rationella och att marknaden verkligen är fullt konkurrensutsatt är utopiska. Likaså kritiseras liberalismen för att förutsätta att världen består av homogena, rationella och jämställda individer som lever i en tillvaro fri från politiska hinder och sociala begränsningar. Kritiker menar att liberalerna inte tar hänsyn till att varje individ speciella utgångspunkt utan att de endast har utformat konforma regler för att försäkra alla ekonomiska aktörers nyttomaximering. Vidare anses liberaler fästa för lite uppmärksamhet kring det faktum att resultatet av den fria handeln ofta är ojämnt. Liberalerna är dessutom klandrade för deras antagande om att handel sker på en konkurrensutsatt marknad mellan likar där alla parter besitter fullvärdig information och på detta sätt får ett ömsesidigt utbyte av handeln. Handel är dock sällan fri och jämlik. Ofta råder olika starka förhandlingspositioner och olika politiska faktorer som förhindrar denna föreställning om handelsutbytet (Gilpin 1987:44-45).

3.1.2 Liberal handelsteori

Liberaler är av den åsikten att internationell handel stimulerar både utbud och efterfrågan. Orsaken till detta står att finna i den specialisering som internationell handel tvingar fram som leder till en effektivare produktion och ökade national inkomster vilket i sin tur resulterar i förbättrat utbud. Internationell handel ökar också konsumentens valmöjligheter vilket gynnar efterfrågan (Gilpin 1987:172-173).

Adam Smiths *Nationernas välstånd* från 1776 utgör en grundpelare för liberalismen. Smith beskriver hur vägen till nationell rikedom och makt går genom tillväxt. Smith menar att handel bör vara fri och att nationer skall specialisera sig på de områden de kan bäst. Genom att sektorsindela arbetskraften efter den sektor som landet har en absolut fördel i, dvs den produkt eller tjänst landet i fråga kan producera bättre än något annat land genom att använda samma antal resurser till att producera fler enheter eller färre resurser för att producera samma antal enheter som ett annat land, uppnås största möjliga tillväxt. Ett 50-tal år senare kom Ricardo att utveckla Smiths teori genom att införa begreppet komparativa fördelar. Lagen om komparativa fördelar innebär att ett land bör specialisera sig i den produktion som är relativt sett fördelaktigast för landet att producera. Landet bör således inrikta sig på att tillverka den produkt eller den tjänst, som landet i jämförelse med andra potentiella produkter eller tjänster, tillverkar på det mest effektiva sättet. De komparativa fördelarna innebär att handel är vinstbringande för alla länder, inklusive för de som saknar absoluta fördelar. Ricardo menar att handel genom specialisering och komparativa fördelar innebär vinst för alla parter. Handel i liberal tappning utgör således inte något nollsummespel (Gilpin 1987:173-174).

3.2 Ekonomisk nationalism

3.2.1 Vad är ekonomisk nationalism?

Politisk realism liksom ekonomisk nationalism betonar betydelsen av staten och dess nationella säkerhet. Den förra är huvudsakligen en politisk teori medan den senare är en ekonomisk sådan (Gilpin 1987:42). Ekonomisk nationalism, ursprungligen kallad merkantilism, utvecklades under bildandet av de tidigmoderna staterna. Denna teori sätter politik över ekonomi och är egentligen en statsbildande ideologi som anser att marknaden skall vara underkastad statens mål. Det är politiken som skall sätta marknadens spelregler (Gilpin 1987:26).

Inom ekonomisk nationalism återfinns flertalet inriktningar. De är dock alla införstådda med att ekonomin bör vara underställd statsbildningen och statens intressen. Det är staten samt dess nationella säkerhet samt militära maktbefogenheter som styr det internationella systemet. Inom ekonomisk nationalism återfinns emellertid två undergrupperingar av rang. Godartad merkantilism anser att kontroll över statens nationella ekonomiska intressen är

nödvändig för att bevara statens säkerhet och överlevnad. Elakartad merkantilism ser i stället den internationella ekonomin som en möjlighet till imperialism (Gilpin 1987:31-32).

Alla merkantilister kan emellertid sägas ställa upp på nedanstående punkter om rikedom och makt: (1) Rikedom är ett obetingat villkor för att uppnå makt, både för nationell säkerhet eller för expansion. (2) Makt utgör ett nödvändigt medel för att uppnå eller behålla rikedom. (3) Rikedom och makt är syften med nationell politik. (4) Det existerar en ömsesidig harmoni mellan dessa två syften. Under vissa omständigheter är det dock nödvändigt att försaka ekonomin för att säkerställa den militära säkerheten (Gilpin 1987:32).

Då ekonomisk nationalism utvecklades under tidigmodern tid speglade denna teori 15-1700 talets samhällsförändringar, uppkomsten av nationalstater och deras inbördes tävlan, medelklassens ökade betydelse och dess intresse för handel följt av industriell produktion liksom ekonomins allt snabbare utveckling pga av Europas eskalerande framsteg liksom upptäckten av den nya världen. En process mot en monetär marknadsekonomi och nya krigsföringsmetoder även kallad den militära revolutionen var också viktig. Merkantilisternas slutsats att god handelsbalans även innebar nationell säkerhet var inte allt för långsökt (Gilpin 1987:32-33).

Industrialisering är något av de ekonomiska nationalisternas huvudmål. Nationalisterna ser industrin som en sektor med betydande spridningseffekter vilket leder till en genomgående utveckling av hela ekonomin. Nationalisterna associerar också innehavet av industrier med självförsörjning och politisk autonomi. Vidare anser nationalisterna att industri utgör basen för militär makt och nationell säkerhet. Ekonomisk nationalism återfinns ofta bland utvecklingsländer eller hos utvecklade länder vars ekonomier börjat stagnera. De senare gör bruk av protektionistisk politik för att skydda improduktiva verksamheter samt för att värna om nationella intressen (Gilpin 1987:33).

Ekonomiska nationalisterna prioriterar relativa vinster framför ömsesidiga vinster. Många av deras handlingar på den internationella arenan syftar således till att ändra eller behålla internationella regler som främjar deras stat framför andra. Medan liberaler ser handel som en källa till ömsesidiga vinster menar ekonomiska nationalisterna att interdependens aldrig är symmetrisk (Gilpin 1987:33-34).

Även om nationalstaten i vår tid ansetts ha spelat ut sin roll är den fortfarande den enskilt viktigaste aktören i vår tid. En aktör vars inflytande dessutom expanderar. Även utan att tillskriva sig det ekonomiska nationalistiska synsättet är det möjligt att erkänna att en stats säkerhet utgör ett villkor för ekonomisk och politisk välbefinnande i en konkurrensutsatt värld. Vidare tillskriver ekonomiska nationalisterna fungerande marknader en betydande vikt. Dessa teoretiker är således inte främmande för vedertagna ekonomiska begrepp. Ekonomiska nationalisterna är emellertid allt för dogmatiska då de anser att all handel kan liknas vid ett nollsummespel. Dessa ser all handel som en potentiell konflikt då all ekonomiskt utbyte innebär att vissa stater når välstånd på bekostnad av andra stater (Gilpin 1987:46-47).

De ekonomiska nationalisterna likställer innehavet av industri med makt. Detta kan innebära att industrier utvecklas utan att hänsyn till komparativa fördelar tas,

vilket i längden kan vara förödande för den ekonomiska utvecklingen. Protektionistisk politik resulterar från försök från en produktionsfaktor att uppnå en monopolställning och därmed öka dess ekonomiska återbäring. Nationalistisk politik syftar oftast till att omfördela inkomster från konsumenterna och samhället till producenter. Nationalism kan följaktligen tolkas som en statsbildningsteori eller som en plattform för producentgrupper i position att påverka den nationella politiken (Gilpin 1987:47-48).

Land och kapital var tidigare de produktionsfaktorer som var de ekonomiska nationalisternas primära skyddsobjekt. I dagens välfärdsstater är arbetskraft den produktionsfaktor som framför andra är föremål för protektionistiska åtgärder. I en global värld är kapital och resurser förhållandevis mobila medan arbetskraft inte alls är lika rörlig. Arbetskraften försöker därför utnyttja staten för att skydda sina intressen. Då arbetskraften vunnit i inflytande i västvärldens välfärdsstater utgör de den ekonomiska nationalismens främsta förkämpar (Gilpin 1987:48-49).

3.2.2 Nationalistisk handelsteori

I handelssammanhang framhäver ofta ekonomiska nationalisterna handelskostnader för speciella grupper i samhället och staten själv och förordar därför protektionism och statlig kontroll över denna. En viktig tänkare för de ekonomiska nationalisterna är amerikanen Alexander Hamilton som 1791 moderniserade merkantilismen och utvecklade teorin om industrins överlägsenhet över jordbruket samt idéerna om importsubstitution, att det som tidigare importerats nu skulle tillverkas på hemmaplan. Staten skulle vara självförsörjande. Detta för att garantera landets självständighet och säkerhet. Hamilton menade vidare att en regering hade möjlighet att förändra ett lands position inom den internationella ekonomiska sfären genom vad som nu kallas industriell politik. Hamilton ansåg att produktionsfaktorer från mer avancerade ekonomier skulle uppmuntras att flytta till den egna staten. Utbildad arbetskraft skulle attraheras liksom utländskt kapital. På detta sätt uppnåddes komparativa fördelar genom statlig styrning av den ekonomiska utvecklingen. Utvecklingsländer tenderar att använda sig av importsubstitution när de gör bruk av protektionism medan mer utvecklade länder är mer inriktade på industriell politik som syftar till att utveckla specifika industriella verksamheter. (Gilpin 1987: 180-182).

Ekonomiska nationalisterna anser slutligen att fri handel underminerar den nationella självständigheten och den statliga kontrollen genom att utsätta ekonomin för världsmarknadens nyckfullhet och exploateringen av andra mer mäktiga staters ekonomier. Ekonomiska nationalisterna anser att i synnerhet specialisering är av ondo eftersom denna reducerar flexibiliteten, ökar ekonomins sårbarhet för oväntade händelser, underordnar den nationella ekonomin den internationella samt hotar nationella industrier på vilka nationell säkerhet liksom jobbtillfällen vilar (Gilpin 1987:183).

4. Empirisk undersökning

4.1 Analysmall

4.1.1 Idealtyper

Nedan återfinns de idealtyper jag kommer att applicera på mitt empiriska material. Dessa bygger på den redan presenterade teoridelen och berör alla viktiga aspekter av frihandel. Den ekonomiska nationalismen är baserad på vad som i teoriavsnittet beskrivs som godartad merkantilism.

	Liberalism	Ekonomisk nationalism
Statlig intervention på marknaden	Marknaden bör vara fri från politisk inblandning då detta hindrar marknadens effektivitet, tillväxt och konsumenternas fria val. Vikten av fria marknader betonas liksom minimal statlig inblandning. Det är marknaden som på bästa sätt organiserar de ekonomiska relationerna.	Politiken är överordnad ekonomin. Det är politiken som skall sätta marknadens spelregler. Ekonomin bör vara underställd statsbildningen och statens intressen. Handelns kostnader för speciella grupper i samhället liksom för staten framhävs och därför förordas protektionism och statlig kontroll över marknaden.
Vinst av frihandel	De komparativa fördelarna innebär att handel är vinstbringande för alla länder, inklusive för de som saknar absoluta fördelar. Handel, genom specialisering och komparativa fördelar, innebär vinst för alla parter. Handel utgör inte något nollsummespel.	Interdependens är aldrig är symmetrisk. Handel utgör en potentiell konfliktkälla. Allt ekonomiskt utbyte innebär att vissa stater når välstånd på bekostnad av andra. Frihandel underminerar den nationella självständigheten och den

	Handel är framåtsträvande medan politik är bakåtsträvande	statliga kontrollen.
Specialisering	Internationell handel tvingar fram specialisering som leder till en effektivare produktion och ökade national inkomster vilket i sin tur resulterar i förbättrat utbud. Lagen om komparativa fördelar innebär att ett land bör specialisera sig i den produktion som är relativt sett är fördelaktigast för landet att producera. Handel genom specialisering och komparativa fördelar innebär vinst för alla parter.	Specialisering är av ondo. Flexibiliteten reduceras, ekonomins sårbarhet för oväntade händelser ökar och den nationella ekonomin underordnas den internationella. Nationella industrier hotas. På dessa vilar nationell säkerhet liksom arbetstillfällena. Specialisering är kostsamt och innebär ökad interdependens,
Viktigaste sektor	Nationer skall specialisera sig på de områden de kan bäst. Lagen om komparativa fördelar innebär att ett land bör specialisera sig i den produktion som är relativt sett fördelaktigast för landet att producera..	Industrialisering är något av ett huvudmål. Industrin är en sektor med betydande spridningseffekter. Spridningseffekterna från industrin leder till en genomgående utveckling av hela ekonomin. Innehavet av industrier tyder på självförsörjning och politisk autonomi. Industri utgör basen för militär makt och nationell säkerhet.

4.2 De Gaulle

Charles de Gaulle är en av de personer som haft överlägset mest inflytande på Frankrikes moderna historia, inte minst genom hans personifierande av den franska motståndsrörelsen under andra världskriget (Ledwidge 1982: 70). De Gaulle kom även att ge upphov till gaullismen, den speciella filosofi som hade

nationell självständighet och ett europeiskt Europa som särdrag (Ledwidge 1982:369). Då de Gaulle varit så betydande för Frankrikes utveckling under 1900-talet har jag delvis valt att använda hans texter i min analys av Frankrikes syn på frihandel.

De Gaulle var en mycket flitig skribent och författade inte mindre än tio titlar, vissa av dessa är utgivna postumt (de Gaulle 1986: 6). Jag analyserar hans *Mémoires de guerre*, *Lettres notes et carnets* samt *De Gaulle parle 1962-1966*. Den förstnämnda boken utgörs av Gaulles krigsmemoarer och är helt och hållet författad av honom själv. De andra verket är en omfattande samling av de Gaulles privata samt officiella brev och telegram. Liksom meddelande, personliga skildringar av händelser och anteckningar. Dessa har efter de Gaulles död publicerats av dennes son. Det tredje verket har liksom det andra publicerats av någon annan än generalen själv. Innehållet står dock de Gaulle för. Detta består av de Gaulles offentliga tal och uttalande. Författaren, André Passeron har emellertid kommenterat de flesta av de Gaulles uttalande och klargjort andemeningen. Då jag uteslutande koncentrerat mig på de Gaulles egna uttalande anser jag dock att även denna bok utgör, liksom de andra två, en primärkälla.

Under de Gaulles tid hade begreppet globalisering ej vunnit stort genomslag ej heller frihandel debatterades i lika hög utsträckning som i dag. Då jag tittar på de Gaulles syn på frihandel är det nästan uteslutande samarbetet inom det som på hans tid först kallades Kol och stål unionen och sedan Europeiska gemenskapen som avses. Mellan de dåvarande sex medlemmarna rådde frihandel i stor utsträckning, då handelshindren på de flesta varor och tjänster annullerats. Gemenskapen bedrev dock ingen frihandel mot tredje land utan mot tredje land fanns gemensamt beslutade tullmurar.

Jag har valt att hålla mig till de Gaulles texter på originalspråket franska. Detta eftersom jag anser att alla översättningar, även om aldrig så lite, förvanskar originalet. Författaren står sedan själv för översättning av alla citat.

4.2.1 De Gaulles syn på frihandel

De Gaulle är positiv till statlig intervention på marknaden. Han förordar att staten bör styra marknaden och att denna bör vara underställd statens intressen. Detta märks inte minst genom de Gaulles fördelaktiga syn och intresse för de statliga företagen. De Gaulle förutsätter att de statliga företagen kommer att finnas kvar inom överskådlig framtid samt att de statliga företag som ej helt och hållet är underordnade staten bör bli det.

Vi måste förutse de investeringar de nationaliserade företagen behöver på lång sikt. [...] vi bör öka förstatligandet av de nationaliserade företagen (de Gaulle 1987:172).

Det är nödvändigt att fusionera servicen för de nationaliserade företagen (de Gaulle 1987: 136).

De Gaulle framstår även som en ivrig påhejare av industriell politik med syfte att utveckla specifika industrisegment, i detta fall med flera nationer inblandade. Detta utgör ytterligare ett exempel på statlig intervention på marknaden.

[...] vi förenar oss med England för att konstruera världens första överljudsplan; detta fransk-brittiska projekt är redo att utsträckas till andra civila och militära projekt; vi håller på att avsluta ett avtal med Sovjetunionen angående utforskningen av vår färgtelevisionsutveckling (Passeron 1966:304).

De Gaulle förefaller vara en varm anhängare av interventionistisk politik då pris på jordbruksprodukter är på dagordningen. Liberaler anser att lagen om utbud och efterfrågan som leder till prismetanismen styr marknaden. Om prismetanismen undantas är begreppet marknadsekonomi inte längre aktuellt. Jordbruksprodukter kan inte heller anses vara en kollektiv vara eller utgöra ett fall av marknadsmisslyckande, de två fall som liberaler anser berättigar ett marknadsingripande.

Jag har redan sagt och jag måste repetera det, att en fråga av sådan vikt som sockerpriset kan inte föras upp på ministerrådets dagordning utan att jag själv bestämt mig (de Gaulle 1986:150).

Ökningen av mjölkpriset jämfört med priset förra sommaren är på intet sätt försvarbar, då vi producerar mjölk i ökande kvantiteter, på gränsen att vi bokstavligen inte vet var vi skall göra av den (de Gaulle 1986: 326).

Att tvinga producenter att tillämpa enhetliga priser för alla jordbruksprodukter inom den Europeiska gemenskapen måste ur liberal synvinkel ses som helt förkastligt. Ett enhetligt pris måste anses hindra marknadens effektivitet samt tillväxt då incitamenten för producenten att införa förbättringar elimineras. De Gaulles position kan också ses som en eftergift åt producentgrupper med tillräckligt mycket makt för att kunna påverka den nationella politiken, i detta fall de franska bönderna.

Denna tidsplan innebär fri cirkulation av jordbruksprodukter inom gemenskapen från den 1:a juli 1967, tillämpning av enhetliga priser och etablerandet av ett gemensamt skydd genom upptagandet av skatt vid den gemensamma marknadens gränser (Passeron 1966:309).

De Gaulle anser inte till skillnad från klassiska ekonomiska nationalisterna att industrin besitter en särställning och att det framförallt är en genomgående industrialisering som leder till nationell säkerhet. Charles de Gaulle fäster i stället stor betydelse vid det franska jordbruket. Det är detta som till stor del utgör Frankrikes nationella karaktär och statsbildning. I sann ekonomisk nationalistisk anda bör ekonomiska hänsynstagande vara underställda dessa aspekter.

[...] vi är obevekliga då det gäller införandet av det franska jordbruket i den gemensamma marknaden, det är inte lätt. Varför? Jag upprepar, eftersom vi ur detta hänseende är ett väldigt speciellt land; vi har en mycket stort jordbrukssektor i alla avseenden, vilket inte är fallet för de andra (Passeron 1966:316).

Det är uppenbart att jordbruket utgör en väsentlig del av vår samlade produktion. Vi kan inte föreställa oss den gemensamma marknaden utan att det finns avsättning för det franska jordbruket i proportion med vad detta producerar. Vi medger även att bland de sex är vi det land som tillmäter jordbruket störst vikt (Passeron 1966:266).

För de ekonomiska nationalisterna utgör statens bevarande och tillstånd ett självändamål. Statens roll genomsyrar alla aspekter av frihandel jag undersökt inom ekonomisk nationalism. Nationell självständighet utgör argument för de ekonomiska nationalisterna att statlig intervention är rekommendabelt liksom att frihandel inte alltid innebär vinst utan att den kan få följdverkningar för den nationella självständigheten. Vidare innebär specialisering att den nationella säkerheten hotas medan industrin, eller i Frankrikes fall jordbruket, kan stärka den nationella säkerheten och identiteten. Det råder inga tvivel om att Charles de Gaulle värdesätter Frankrikes nationella självständighet och säkerhet.

Under hela mitt liv så har jag haft en särskild föreställning om vad Frankrike är. Om det faller sig så att medelmåttighet trots allt utmärker dess görande och låtande skulle jag uppleva en känsla av absurd anomali. Felet skulle jag tillskriva fransmännen och inte fosterlandets geni. Även min själs positiva sida övertygar mig om att Frankrike är inte sig själv annat än i första ledet [...] Frankrike är inte Frankrike utan dess storhet (de Gaulle 1954:1).

Västeuropa hittade en utväg genom att ge USA ansvaret för dess försvar, genom att erkänna att de amerikanska bomberna var tillräckliga för att hindra alla angrepp avsedda Europa. I utbyte skulle Västeuropa eller åtminstone västra kontinentaleuropa ställa makten över dess styrkor till förfogande och som följd av detta, dess politik och försvarsstrategi. Detta kallas integration (Passeron 1966: 196).

De Gaulle menar även att stater utgör de enda riktiga maktspelearna.

Europa kan inte utgöras av någonting annat en ett samarbete mellan stater (de Gaulle 1985:328).

De Gaulle menar att handel kan vara konfliktfylld då handelspartnerna är allt för olika ens eget land. Om det ekonomiska utbytet sker mellan länder som är förhållandevis homogena behöver inte handelsutbytet innebära att det ena landet vinner på det andras bekostnad. Inte heller behöver det innebära att den nationella självständigheten undermineras. Att frihandla med den Europeiska gemenskapens fem andra medlemsländer innebär således inga nackdelar för Frankrike.

Romavtalet har slutits mellan sex kontinentaleuropeiska stater. Stater som ekonomiskt sett, på det hela taget, är lika. Det finns mellan dessa stater långt fler likheter än skillnader rörande deras industriella eller agrara produktion, rörande deras export och import, rörande deras vanor och om deras handelspartner samt angående deras livs- och arbetsvillkor. Det existerar inga politiska stridigheter, ingen gränstvist, ingen rivalitet kring dominering eller styrka. [...] slutligen återfinns solidaritet mellan länderna pga av det faktum att ingen av dessa är förbunden utanför av något speciellt politiskt eller militärt avtal (Passeron 1966: 265-266).

[...]England har då å sin sida har ansökt om medlemskap men på sina egna villkor. Det råder inga som helst tvivel om att detta leder till stora problem för varje medlemsland liksom för England själv. England är maritimt, bebos av ö-bor och är förbunden av sin handel, sina förnödenheter av de mest olika länder man kan tänka sig och oftast de mest fjärran. England utövar företrädesvis industriell produktion liksom handel men mycket lite jordbruksproduktion. Englands markanta och speciella vanor och traditioner utmärker allt dess görande (Passeron 1966:267).

Charles de Gaulle menar däremot att handel med ett olikartat land som Storbritannien oundvikligen blir asymmetrisk. Handel är således inte alltid vinst-

bringande utan är potentiellt konfliktfylld, i enlighet med vad de ekonomiska nationalisterna anser. Vidare är det intressant att de Gaulle uppmärksammar att Storbritannien subventionerar sina inhemska bönder. Det kanske aldrig försvävade honom att hans egens regerings prispolitik hade precis samma effekt.

Vad skall göras för att England, på det sättet hon lever, producerar och handlar integreras i den gemensamma marknaden, så som den skapats och så som den fungerar? Exempelvis så föder sig Storbritannien genom att importera livsmedel köpt till ett bra pris i nord- eller Sydamerika eller i de gamla kolonierna. Detta samtidigt som betydliga subventioner ges till engelska bönder. Detta är givetvis inte förenligt med det system de sex har etablerat (Passeron 1966:267).

De Gaulle är dock inte uttalat handelsfientlig, han önskar modernisering och anser den nödvändig. De Gaulle tror att frihandel under organiserade former är fördelaktig. De organiserade formerna innefattar dock handel med utvalda, homogena parter inom ramen för den gemensamma marknaden, En handel som styrs av politiken och inte av marknaden och som ytterst kontrolleras av de berörda staterna. Denna organiserade frihandel gynnar landet i fråga samtidigt som de nationella särdragen bevaras.

Den moderna eran har bland de civiliserade staterna utlöst en utveckling av framsteg som innebär att de befolkningar som inte deltar i denna kommer att glömmas bort. Om befolkningen inte förekommer i den vetenskapliga, tekniska, ekonomiska och sociala utvecklingen kommer denna inte att komma i fråga (de Gaulle 1986:67).

När det gäller den gemensamma marknaden är min åsikt att den stannar på en handelsavtalsnivå som underlättar handeln och tvingar vår industri till att modernisera sig (De Gaulle 1986: 49).

4.3 MINEFI

Det franska ekonomi-, finans-, och industridepartementet, MINEFI, är det departement i Frankrike som handlägger frågor kring frihandel. Jag har valt att titta på detta departements dokument kring frihandel som finns utlagda på internet. Anledningen till att jag valt att titta även på Frankrikes nutida syn på frihandel beror på att jag ville undersöka huruvida Frankrikes syn på frihandel eventuellt ändrats sedan de Gaulle. För att kunna generalisera kring Frankrikes syn på frihandel behövs åtminstone två nedslag, eventuellt fler. De senare skjuts dock på framtiden. Då internetkällor inte alltid är pålitliga är det viktigt att värdera dem. Då min källa utgörs av den franska regeringens officiella hemsida förutsätter jag att upphovsmannen till informationen inte behöver granskas närmare liksom att informationen på denna sida är uteslutande korrekt.

I de Gaulles fall innebar en studie av dennes syn på frihandel att dennes relationer till den europeiska unionen granskades. Då frihandel numera är ett mer etablerat begrepp som fått mer uppmärksamhet och eftersom omfattningen av handelspartnerna ökat är det franska finans- ekonomi- och industridepartementet mest inriktat på handel utanför den Europeiska unionen. Således blir även min analys av det slaget.

För att öka förhandlingsmakten har medlemmarna i den Europeiska unionen beslutat, genom Romfördraget, att föra en gemensam handelspolitik och att låta kommissionen påklåda sig förhandlarens roll, under övervakning från ministerrådet (<http://missioneco.org/omc/negotiations/>). Frankrike förhandlar följaktligen i Världshandelsorganisationen, WTO, genom kommissionens försorg.

4.3.1 MINEFI:s syn på frihandel

I MINEFI:s syn på frihandel har staten sin berättigade plats. Handelns potentiella kostnader för olika producentgrupper liksom för staten uppmärksammas. I detta fallet rör det sig om offentlig service och känsliga producentgrupper som sko- och textiltillverkare. MINEFI håller dock en låg, nästan ursäktande profil gällande detta nödvändiga statliga intervenerande. Det framstår som om Frankrike strävar mot att verkligen vara liberala i sin frihandelssyn. MINEFI framhäver även Frankrikes nationella särart som inte får dagtingas. Handel som inkräktar på den nationella- och kulturella självständigheten är inte godtagbar.

Emedan olika länder har egna nationella definitioner, är det svårt att uppnå en gemensam definition i WTO av vad en offentlig tjänst innebär. Det är därför vi, för att säkerställa vår offentliga service, bett kommissionen att undanta den offentliga sektorns utbildning och hälsovård från förhandlingarna (<http://missioneco.org/omc/negotiations/>).

Vi förblir vaksamma under hela förhandlingsförloppet så att principen om vår kulturella särart inte angrips (<http://missioneco.org/omc/negotiations/>).

Med undantag av ett dussin känsliga sektorer, som textil-, sko- och hushållsapparaturindustrin som vi bör skydda för att möjliggöra för dessa att restruktureras sig, har vi för avsikt att uppnå ett öppnande av våra handelspartners marknader inom de flesta industrisektorer (<http://www.missioneco.org/actualites/visuactu.asp?Type=Une&Num=64>).

MINEFI framhåller i tydliga ordalag att jordbruk är någonting ytterst speciellt och annorlunda. Att jordbruket utgör en del av den europeiska identiteten som under alla omständigheter måste bevaras. Att utsätta jordbruket för frihandel är därför otänkbart. Statligt skydd av jordbruksproducenterna är följaktligen obestridligt. Den statliga interveneringen garanterar de nationella särdragen liksom att den skyddar arbetstillfällena. MINEFI ser ur klassisk protektionistisk synvinkel till producentintressena, jordbruksproducenterna.

Jordbruket är inte vilken produktionssektor som helst och att underställa jordbruket världsmarknadens spel kommer att innebära slutet för en av den gemensamma jordbrukspolitikens grundprinciper ” gemenskapens företrädare”, enligt vilken Europas medborgare i första hand konsumerar produkter från sina egna jordbrukare och ej produkter från tredje land (<http://www.missioneco.org/actualites/visuactu.asp?Type=Une&Num=64>).

Frankrike är fäst vid sitt jordbruk som inte endast är en produktion men en del av européernas livsstil. Frankrike önskar ett balanserat avtal mellan de tre aspekterna i jordbruksförhandlingarna (interna subventioner, subventioner avsedda för export och tillgång till marknader) och de andra ämnena som står under förhandling i WTO (<http://missioneco.org/omc/negotiations/>).

Jordbruksprodukterna besitter en speciell kvalitet avhängig tillverkningsorten och tillverkningstraditionerna. Detta speciella värde förtjänar ett erkännande och ett skydd mot inkräktande (<http://missioneco.org/omc/negotiations/>).

Ekonomiska nationalisterna menar att ekonomin bör vara underställd statsbildningen och statens intressen. Då specialisering leder till utlokalisering vilket innebär att nationella industrier tvingas slå i gen och att arbetstillfällena försvinner försöker MINEFI kompensera detta med hjälp av skattelättnader för företag som återetablerar sig. MINEFI försöker åtgärda följderna av specialisering genom återta makten över ekonomin via statlig intervention.

En skattelättnad som underlättar återetablering i Frankrike av aktiviteter och anställda som utlokaliserats kommer också att införas (<http://www.missioneco.org/actualites/visuactu.asp?Type=Une&Num=64>).

Liberalerna är av åsikten att de komparativa fördelarna innebär att handel är vinstbringande för alla länder, inklusive för de som saknar absoluta fördelar. MINEFI menar att handel innebär god utdelning för Frankrikes del. Fler arbetstillfällen har tillkommit liksom ökade nationalinkomster. MINEFI visar dessutom att handeln gynnat hela Frankrikes befolkning inte bara producentintressena.

Frankrike har alltid varit en del av den internationella handeln och dess ekonomiskt sett mest framgångsrika perioder har systematiskt infallit under tider av fri internationell handel (<http://missioneco.org/omc/mode-emploi/>).

Öppnandet av vårt land har tillåtit utvecklingen av de konkurrenskraftiga industrierna på vårt territorium, vilket innebär att Frankrike är världens fjärde största exportör. Varje extra exportmiljard euros genererar 15 000 nya arbetstillfällen i Frankrike (<http://missioneco.org/omc/negotiations/>).

Utvecklingen av internationell handel ses vanligtvis som intressant för företagens vinstmöjligheter på bekostnad av "medborgarnas" intressen, oavsett om dessa är arbetare eller konsumenter. I verkligheten är internationell handel fördelaktig för hela den franska befolkningen, även om denna på kort sikt kan förorsaka svårigheter (<http://missioneco.org/omc/mode-emploi/>).

MINEFI anammar det liberala synsättet att även avsaknaden av absoluta fördelar genererar avkastning vid handel. Flera av utvecklingsländerna kan antas sakna absoluta fördelar men kan enligt Frankrike ändå uppnå tillväxt.

Frankrike är ett av de i-länder som är mest aktivt i utvecklingsarbete [...] införandet av dessa länder i den internationella handeln utgör det bästa sättet för dem att hoppa på tillväxttåget (<http://missioneco.org/omc/negotiations/>).

Liberalerna är av åsikten att specialisering resulterar i en effektivare produktion och i förbättrat utbud. MINEFI är av samma åsikt. Departementet framhåller både produktivitets- och utbudsvinster.

I kvalitativa termer gynnar utrikeshandel produktivitetens tillväxt liksom de franska lönerns konkurrenskraft: ansträngningar till innovations- och organisationsförbättringar för

att förstärka sin konkurrenskraft, vinsterna av know-how, som utgör en följd av spridning av nya teknologier räknas bland de främsta faktorerna (<http://missioneco.org/omc/mode-emploi/>).

Utrikeshandeln ökar dagligen konsumenternas möjligheter till valfrihet genom att ge dem tillgång till produkter som blivit billigare till följd av specialiseringen och konkurrensen mellan företagen, samt genom att öka utbudet av varor och tjänster med sådana som utan utrikeshandel inte skulle ha varit tillgängliga (<http://missioneco.org/omc/mode-emploi/>).

MINEFI menar dock liksom de ekonomiska nationalisterna att specialisering, som utgör orsaken till utlokalisering, att nationella industrier hotas. Detta innebär att arbetstillfällena går förlorade. MINEFI är emellertid ej fördömande till bortfallet av arbetsmöjligheterna utan snarast konstaterande.

Utlokaliseringen ger upphov till oroligheter och jobbtillfällena som försvinner då denna tar sig uttryck i fabriker som slår i gen i känsliga sektorer samt i områden med ömtålig arbetskraftsstruktur (<http://www.missioneco.org/actualites/visuactu.asp?Type=Une&Num=64>).

5. Bakgrund till synen på frihandel

5.1 Försök till förklaring

I tidigare kapitel har vi kunnat fastställa att Frankrikes syn på frihandel under de Gaulle:s tid är positiv då det gällde stater denne ansåg liknar Frankrike till deras karaktär medan han är direkt negativ till frihandel med stater som denne anser avvika allt från Frankrikes nationalkaraktär. MINEFI däremot är i grunden positiv till all frihandel. Både de Gaulle och MINEFI anser dock att all frihandel som inkräktar på den franska nationalkaraktären eller försämrar för det franska jordbruket är oacceptabel och uteslutande skadlig. Varifrån härstammar då dessa två drag som så kategoriskt styr den franska frihandelsagendan? Jag menar att dessa har historiska förklaringar. Jag ämnar nedan undersöka de viktigaste historiska skeenden som gett upphov till den franska frihandelns två särdrag.

5.1.1 Den franska nationella storheten

Den franska nationella storheten som det offentliga Frankrike tillskriver stor vikt har sina historiska rötter. En period som haft stor betydelse för Frankrikes nationella självkänsla är solkungen Ludvig den XIV:s långa styre. Denna period är förmodligen den första av Frankrikes storhetsperioder eftersom statsbyggandet vanligtvis räknas infalla under tidigmoderntid, år 1500- 1750 (Wiesner 2000:4-5). Således räknar jag att staten Frankrike i reell mening ej existerade före år 1500. Ludvig den XIV styrde Frankrike under ett halvt sekel, år 1661-1715 (Rystad 2000:134). Under dennes styre blev Frankrike Europas politiska och kulturella centrum. Frankrike utgjorde även ett föredöme för Europa gällande diplomati, militärväsende liksom ekonomisk politik. Till det senare hade kungen en finansminister i form av Jean-Baptiste Colbert. Denne minister genomförde en merkantilistisk politik som även ibland kallas colbertism eftersom just Colbert kom att bli merkantilismens främsta företrädare. Merkantilisterna och Colberts mål var att uppnå en positiv handelsbalans. Höga skyddstullar skulle hindra importen och därmed främja den egna industrin. Colbert lät även bygga upp nya tillverkningsgrenar i Frankrike för att hindra importen. Många av dessa tillverkningsenheter erhöll statliga privilegier. Vissa av dem var dessutom statligt ägda. Colbert ansåg att statlig detaljstyrning var gynnsam och införde exempelvis maximilöner på arbetskraft så att tillgången på denna säkrades. Colberts prestationer gav dock ej särledes stort ekonomiskt resultat då Ludvig XIV förde ett utsvävande hovliv som åt upp statsfinanserna (Rystad 2000:116-119). Ludvig den XIV hade även för avsikt att låta Frankrike uppnå en hegemonial ställning i

Europa, därför var han konstant involverad i krigshandlingar. Frankrikes intresse för sina kolonier var ytterligare ett uttryck för detta (Rystad 2000:124).

Fransmännen var vidare initiativtagare till deklarationen om de mänskliga rättigheterna. Denna deklaration proklamerades under den franska revolutionen första år, 1789. Fransmännen lyckades under revolutionen med något unikt, att avsätta monarken och införa ett slags folkstyre (Magnusson 2000:82-87). Den franska revolutionen lämnade inget land i Europa oberört och det är Frankrike som till stor del styr Europas händelseutveckling mellan år 1789-1815. Frankrike, av sig själv även kallad "den stora nationen" försöker till en början sprida sina revolutionära idéer på fredlig väg, sedan med hjälp av arméer. Under år 1792-1815 står Frankrike konstant i krig med Europa. Under ledning av Napoléon skall ett franskt kontinental Europa skapas. Vid världets glansdagar år 1811 innefattar detta halva Europa (Carpentier 2002:297-306).

General de Gaulle personifierar mycket av den franska nationella storheten. Han närde en evig dröm om att återupprätta Frankrikes "grandeur", storhet liksom att återupprätta Frankrikes förmåga till självständiga handlingar (Ledwidge 1982:259). För att förverkliga det senare upprättade de Gaulle et kärnvapenprogram samt begärde år 1966 att franska trupper ej längre skulle utföra NATO-uppdrag (Karlsson 2000:262). De Gaulle fungerade som den franska motståndsrörelsens ledare under andra världskriget (Carpentier 2002:458). Till makten i Frankrike kom denne sedan år 1958, vilken han innehade i elva år (Carpentier 2002:543-544). De Gaulle höll staten som politisk organisationsform mycket högt och var därför negativt inställd till alla former av överstatlighet. Då denne förhandlade för Frankrikes räkning i den Europeiska gemenskapen kom de Gaulle under långa tider att blockera det gemensamma arbetet. Detta då de andra medlemsländerna ville införa en beslutsgång som innebar att en kvalificerad majoritet skulle vara tillräcklig för att genomdriva beslut, för att snabba på processen. De Gaulle opponerade sig eftersom han inte ville missta det franska vetot och självbestämmandet, inte minst i jordbruksfrågor (Dinan 2003:30-31). De Gaulle gav även upphov till ett parti som kom att föra gaullistisk politik som bygger just på de Gaulles tankar om vikten av att stater förblir suveräna (Ledwidge 1982:369).

5.1.2 Det franska jordbruket

På de Gaulles tid arbetade 1/5 av den franska befolkningen med småjordbruk och det franska jordbruket bestod likaså mest av små och ineffektiva gårdar. Jordbrukssektorn var betydande och mycket otymplig (Dinan 1999:41). Även om förhållandena ändrats något sedan 60-talet förblir Frankrike ett utpräglat agrart land. För fransmännen är inte jordbruket likställt med andra produktionssektorer. Jordbruket innehar en särställning, det utgör en del av fransmännens identitet (<http://www.missioneco.org/actualites/visuactu.asp?Type=Une&Num=64>).

Jordbruket framstår som en oumbärlig del av den franska nationalkaraktären. Ett intakt franskt jordbruk förefaller utgöra ett villkor för bevarandet av den franska nationella särarten. Således leder en ändring av jordbruksproduktionens

betingelser, exempelvis genom införandet av frihandel, att Frankrikes som nation förändras.

6. Konklusion

I min uppsats har jag undersökt Frankrikes syn på frihandel samt vilka idéer som ligger till grund för denna. Jag har genom en idéanalys och analysverktyget idealtyper försökt utröna huruvida Frankrikes frihandelssyn överrensstämmer med den inställning de två teorier jag undersökt inom internationell politisk ekonomi, liberalism och ekonomisk nationalism, har gällande frihandel. I den empiriska undersökningen har jag valt att analysera texter, uttalande och brev av Charles de Gaulle liksom dokument från det franska ekonomi-, finans-, och industridepartementet, MINEFI:s hemsida. Dessa två nedslag anser jag ger en god bild av Frankrikes syn på frihandel, under åtminstone hela 1900-talet fram till i dag. De idealtyper jag analyserat fram genom teoriavsnittet, statlig intervention på marknaden, vinst av frihandel, specialisering samt viktigaste sektor har jag därefter applicerat på det empiriska materialet. I materialet författat av de Gaulle är alla kommentarer om frihandel inriktade på det som då kallades den Europeiska gemenskapen, följaktligen blir då även min analys relativt Europa centrerad. MINEFI:s dokument om frihandel är däremot mer inriktat på global handel.

Efter att ha kartlagt de idéer som ligger till grund för Frankrikes inställning till frihandel har jag sedan försökt hitta förklaringsfaktorerna till dessa. Jag tycker mig ha funnit förklaringen i det historiska skeendet. Frankrike har haft en storslagen historia och Frankrike har genom historien varit en stor nation. För att bevara den här storheten och de speciella franska nationella dragen har Frankrike fört en mycket egocentrisk frihandelspolitik.

6.1 Vilka idéer ligger till grund för Frankrikes syn på frihandel?

De Gaulle är positivt inställd till statlig intervention på marknaden, denne är en anhängare av statliga företag samt statlig iblandning i prissättningen. Han förordar att staten styrs och kontrolleras av marknaden. De Gaulle är speciellt tillmötesgående mot de franska bönderna genom att han anser att staten bör skydda dessa från marknaden. Detta kan ses som en omsorg om speciella starka producentgrupper, som har inflytande på den nationella politiken, något som de ekonomiska nationalisterna anser är nödvändigt för att bevara arbetstillfällen och nationell självständighet.

Vidare anser de Gaulle menar att handel kan vara konfliktfylld då handelspartnerna är allt för olika ens eget land. Om det ekonomiska utbytet sker mellan länder som är förhållandevis homogena behöver inte handelsutbytet innebära att det ena landet vinner på det andras bekostnad. Inte heller behöver det innebära att den nationella självständigheten undermineras. Att frihandla med den

Europeiska gemenskapens fem andra medlemsländer innebär således inga nackdelar för Frankrike.

För general de Gaulle innebär specialisering att den nationella säkerheten hotas medan jordbruket kan stärka den nationella säkerheten och identiteten.

De Gaulle anser att frihandel under organiserade former är gynnsam. De organiserade formerna innebär handel mellan homogena länder, som delar viktiga nationella karaktärsdrag, på en marknad som är underställd statlig kontroll. Denna organiserade frihandel, där staten utgör den främsta aktören, bevarar varje lands nationella särart.

I MINEFI:s syn på frihandel har staten sin berättigade plats. MINEFI anser att staten i synnerhet bör intervensera för att skydda offentlig service liksom vissa känsliga producentgrupper, inte minst jordbrukarna. Även vikten av att bevara Frankrikes särart framhålls i dessa sammanhang.

MINEFI menar vidare att handel varit fördelaktigt för Frankrikes del. Fler arbetstillfällen har tillkommit liksom ökade nationalinkomster. MINEFI visar dessutom att handeln gynnat hela Frankrikes befolkning.

MINEFI är även av åsikten att specialisering resulterar i en effektivare produktion och i förbättrat utbud. Departementet framhåller att specialiseringen leder till både produktivitets- och utbudsvinster.

Charles de Gaulles inställning till frihandel förefaller vara mycket lik de ekonomiska nationalisternas syn. Han är precis som dem positiv till statlig inblandning på marknaden. Han ser den nödvändig för att bevara producentområden som är avgörande för den nationella självkänslan liksom för att garantera arbetstillfällen. Liknande argument använder han när han argumenterar mot frihandel mellan heterogena stater liksom då han i sann ekonomisk nationalistisk anda tillbakavisar behovet av specialisering. De Gaulle framstår som en varm anhängare av ekonomisk nationalism utom för det faktum att han mycket väl kan acceptera frihandel mellan Frankrike och stater som liknar Frankrike. Då handelspartnerns och Frankrikes gemensamma drag garanterar att Frankrikes nationella särart bevaras. Inom ett sådant homogent område kan de Gaulle, i enlighet med liberalismen, se flera vinster med handel.

MINEFI och det nutida Frankrikes syn på frihandel är något liberalare. MINEFI nämner, liksom de Gaulle, behovet av statlig intervention för att säkerställa jordbrukarna och vissa andra producenters överlevnad liksom för att skydda den nationella franskheten. MINEFI anser däremot att handel med alla stater är vinstbringande. Lika liberalt synsätt har MINEFI gällande specialisering. Även specialisering är uteslutande av godo. Frankrikes nutida inställning till frihandel är således inte uteslutande ekonomisk nationalistisk. Den nutida synen präglas av åtskilliga liberala inslag. De ekonomisk nationalistiska dragen kommer emellertid fram genom den stora omsorgen om särskilda producenter, företrädesvis jordbrukarna, liksom genom betydelsen av att de nationella särdragen bevaras.

Då så pass stor betydelse tillskrivs dessa punkter, från de Gaulle till nutid, och eftersom dessa områden alltid står över eventuella vinster från frihandel framstår slutsatsen att Frankrike, trots liberala antydningar, i grunden hyser ekonomisk nationalistiska tankar kring frihandel, som mest logisk. Svaret på min inledande fråga blir således: Idéer från ekonomisk nationalism ligger till grund för

Frankrikes syn på frihandel. De liberala idéerna som anammats kan ses som en slags anpassning till en allt mer öppen omvärld.

Hypotesen att Frankrike agerar utifrån strikt egenintresse besannas. Frankrike är positiv till frihandel under förutsättning att inga nationella intressen för stå tillbaka. Frankrike agerar följaktligen utifrån sina egna intressen. Det föreligger en hypotetisk möjlighet att Frankrike skulle kunna hysa en liberal inställning till frihandel och ändå värna om sina nationella intressen. Då Frankrikes egenintressen består i att värna om bevarandet av den franska nationalkaraktären liksom det franska jordbruket i dess nuvarande form så framstår dock detta som omöjligt. Om Frankrike haft andra intressen som de tillmätte lika stor betydelse som de två föregående, exempelvis tillväxt för fattiga utvecklingsländer, så skulle de emellertid kunna både tillgodo se sina intressen samtidigt som de förordade en liberal handelspolitik.

Min uppsats anser jag vidare ha stärkt ekonomisk nationalism som teori. Det finns fortfarande stater vars intressen och världsbild väl representeras genom denna teori. Trots ökad globalisering spelar fortfarande staterna en roll. Fast i vilken utsträckning andra stora stater så starkt som Frankrike betonar sin nationalkaraktär är det svårt att generalisera om. Författaren tror emellertid fortfarande att stora länder i större utsträckning än små agerar efter egenintresse i frihandelssammanhang. Även små stater agerar visserligen utifrån sitt eget intresse i frihandelsförhandlingar. Det ligger i deras eget intresse att samarbeta och vara mer liberala då de är beroende av andra länders marknader för att få avsättning för sina produkter. Det går dock att misstänka att små länder tvingas ge avkall på vissa nationella intressen, exempelvis skydd för speciella producentgrupper, då de ej har lika stort inflytande som stora länder.

6.2 Hur uppkom Frankrikes syn på frihandel?

Hur uppkom Frankrikes ekonomisk nationalistiska inställning till frihandel och dess betoning på bevarandet av den franska nationella särarten samt det franska jordbruket? Jag anser att orsaken återfinns i Frankrikes historia. Frankrike har historia kantad av stora projekt och visioner. Att upprätthålla denna ärorika historia har blivit något av ett självändamål, ett egenintresse för Frankrike. Frankrike agerande syftar således främst till att fortsätta att agera på den internationella scenen i sann storslagen fransk anda. Att då vara orubblig gällande sådant som kan skada denna franska storhet faller sig naturligt. Frankrike framhåller således att frihandel som inkräktar på den nationella karaktären inte är acceptabel. Det franska jordbruket erhåller samma status då detta förkroppsligar Frankrike.

Det är detta egenintresse, bevarandet av den franska storheten, som givit upphov till de idéer som styr Frankrikes syn på frihandel. Under 1600-talet bidrog Ludvig den XIV:s finansminister Colberts idéer till att lägga grunden till det som i dag kallas ekonomisk nationalism. Den teori som bäst beskriver Frankrikes frihandelspolitiska agerande. Jag anser således att materiella intressen, om nu Frankrikes storhet kan definieras på detta sätt, ledde till en idéstruktur i form av

ekonomisk nationalism. Dessa idéer kom sedan att institutionaliseras. Ett nutida exempel utgörs av le conseil supérieur de l'audiovisuel, CSA, det högre audiovisuella rådet som tillsätts av presidenten (http://www.csa.fr/conseil/composition/college_presentation.php). Detta råd är snarlikt svenska radio- och telestyrelsen med undantag av att CSA även har uppgifter som syftar till kontrollera att det franska språket bevaras. Minst 40 procent av spelad musik på franska radiostationer skall vara på franska (http://www.csa.fr/infos/controle-radio_quotas_accueil.php). Detta kan ses som ytterligare en följd av statlig intervention som syftar till att bevara de franska karaktärsdragen.

Hall som jag tidigare nämnt är enbart positiv till idéstudier i de fall då omständigheter förändras men reaktionen på omständigheterna förblir kulturellt bundna (Hall 1993:46). Idéstudier i mitt fall kan i så fall anses vara berättigade. Frankrikes svar på frihandel är det samma trots ändrade omständigheter i form av ökad globalisering. Hall menar även att idéstudier bör undvika att hävda kategoriskt att omständigheter är underordnade kulturella identiteter eller idéer då den officiella kulturen och tankemönstret kanske ej delas av lägre klasser (Hall 1993:41). Jag menar visserligen i min analys att omständigheterna, den stolta franska historien, leder till det officiella tankemönstret, att bevara den franska nationalkaraktären och storheten. Men det är intressant att fundera huruvida detta officiella tankemönster delas av hela Frankrikes befolkning och inte bara av det officiella Frankrike. Detta eftersom det enbart är det officiella Frankrikes syn på frihandel som framkommit i uppsatsen. Likväl anser jag att min uppsats är tillförande. Att undersöka det inofficiella Frankrikes syn på frihandel är en annan fråga som eventuellt ger ett annat svar.

7. Referensförteckning

Tryckta källor

Bengtsson, Rikard- Ericson, Magnus- Hall, Martin- Kronsell, Annika, 2001. *Perspektiv på världspolitik*. Lund: Studentlitteratur.

(Bergström, Göran- Boréus Kristina, 2000. *Textens mening och makt. Metod i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Bomberg, Elizabeth- Stubb, Alexander, 2003. "Introduction" s.3-18 i Bomberg, Elizabeth- Stubb, Alexander (red.) *The european union: How does it work?*. Oxford: Oxford university press.

Carpentier, Jean- Lebrun, Francois, 2002. *Histoire de l'Europe*
Paris: Éditions du Seuil.

de Gaulle, Charles 1954. *Mémoires de guerre. L'appel 1940-1942*. Paris: Plon.

de Gaulle, Charles 1985. *Lettres, notes et carnets. Juin 1958-Décembre 1960*. Paris: Plon.

de Gaulle, Charles, 1986. *Lettres, notes et carnets. Janvier 1961-Décembre 1963*. Paris: Plon.

de Gaulle, Charles, 1987. *Lettres, notes et carnets. Juillet 1966-Avril 1969*. Paris: Plon.

Dinan, Desmond,1999. *Ever closer union. An introduction to European integration*. Basingstoke: Palgrave.

Dinan, Desmond, 2003. "How did we get here?" s.19-39 i Bomberg, Elizabeth- Stubb, Alexander (red.) *The european union: How does it work?*. Oxford: Oxford university press.

Esaiasson, Peter- Giljam, Mikael- Oscarsson, Henrik- Wägnerud, Lena, 2003. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik.

Gilpin, Robert, 1987. *The political economy of international relations*. Princeton: Princeton university press.

Hall, Peter, 1986. *Governing the economy. The politics of state intervention in Britain and in France*. Cambridge: Policy press.

Hall, Peter, 1993. "Ideas and the social sciences" s.31-54 i Goldstein, Judith-Keohane, Robert O (red.) *Ideas and foreign policy. Belief, institutions and political change*. Ithaca: Cornell university press.

Karlsson, Klas-Göran, 2000. *Europa och världen under 1900-talet*. Angered: Almqvist & Wiksell.

Krugman, Paul R- Obstfeld, Maurice, 1997. *International economics. Theory and Policy*. Reading: Addison-Wesley.

Ledwidge, Bernard, 1982. *De Gaulle*. London: Weidenfeld and Nicholson.

Magnusson, Thomas, 2000. *Europa i världen ca 1700-1900. Revolution och nationalism*. Göteborg: Almqvist & Wiksell.

Parkin, Michael- Powell, Melanie- Matthews, Kent, 1997. *Economics*. Essex: Addison-Wesley.

Passeron, André, 1966. *De Gaulle parle 1962-1966*. Paris: Fayard.

Rystad, Göran, 2000. *Europa i världen ca 1500-1700. Expansion och integration*. Göteborg: Almqvist & Wiksell.

Varian, Hal R, 1999. *Intermediate microeconomics. A modern approach*. New York: Norton & company.

Wiesner, Merry E, 2000. *Women and Gender in early modern Europe*. Cambridge: Cambridge university press.

Elektroniska källor

Loos, Francois, 2003. *L'ouverture internationale, source de croissance et d'emploi pour la France*.

<http://www.missioneco.org/actualites/visuactu.asp?Type=Une&Num=64>. 2005-05-02.

<http://missioneco.org/omc/negotiations/>. 2005-05-02.

<http://missioneco.org/omc/mode-emploi/>. 2005-05-02.

http://www.csa.fr/conseil/composition/college_presentation.php. 2005-05-22.

http://www.csa.fr/infos/controle/radio_quotas_accueil.php. 2005-05-22.